

BIBLIOTEKA
SHTETIT

BIBLIOTEKA E NXËNËSIT

398.8

K 51

KËNGË POPULLORE LEGJENDARE

SHTËPIA BOTUESE E LIBRIT SHKOLLOR
TIRANË, 1975

39
K 51

BIBLIOTEKA E NXËNËSIT

KËNGË POPULLORE
LEGJENDARE

Për nxënësit
e shkollave të mesme

SHTËPIA BOTUESE E LIBRIT SHKOLLOR
TIRANË, 1975

Mbledhur e pajisur me shënime nga
Tarik Llagami

Ky botim për shkollat e mesme përmban disa pjesë të zgjedhura nga epika jonë legjendare.

Qëllimi i kësaj përmbledhjeje është që t'i pajisë nxënësit me njohuri më të gjëra rreth këtyre këngëve kaq të bukura e plot me mendime, t'i bëjë ato që t'i përvetësojnë më mirë këto vlera dhe njëkohësisht të zbërthejnë kuptimin që kanë në lidhje me kohën kur kanë dalë. Në këtë përmbledhje janë përfshirë disa nga këngët legjendare që është menduar se janë më të përshtatshme për nxënësit e shkollave të mesme. Me qëllim që të bëhen sa më të përdorshme nga nxënësit, janë dhënë disa njoftime mbi përmbajtjen dhe idetë kryesore të çdo pjese, janë dhënë shpjegime fjalësh të vështira. Tek-tuk është bërë ndonjë shkurtim, ndreqje trajtash tepër nëndialektore dhe së fundi në dobi të një përvetësimi sa më aktiv është ndërtuar një aparat i thjeshtë pedagogjik me pyetje e detyra të shkurtra.

Tirazhi: 5000 kopje

Formati: 70 x 100/32

Stash. 2204-72

Shtypur: Drejtoria Qendrore e Poligrafisë
Shtypshkronja «MIHAL DURI» — Tiranë

KËNGË LEGJENDARE

MURIMI NË KALA

(Shkodër)

Legjenda e murimit është një nga më të vjetrat e më të përhapurat e folklorit tonë. Në themel të legjendës është ideja e sakrificës apo flijimit. Legjenda përmban edhe shumë ide të tjera të rëndësishme. Ajo vë në dukje pozitën e nënshtruar të gruas që sakrifikohet. Legjenda dënon tradhëtinë e dy vëllezërve të mëdhenj që çlidhin besën dhe miraton qëndrimin e ndershëm të vëllait të vogël. Të bën përshtypje sidomos dashuria e nënës për fëmijën, kjo shprehet në amanetin e bukur që ajo lë në çastin e murosjes.

- I ra mjegulla Bunës,
ndeje tri dit e ndej tri net;
mbas tri ditsh e mbas tri netsh,
fryni një freski e hollë,
5 e naltoi-o mjegullën,
e naltoj der n'Valdanuz,¹
ku punojshin tre vëllazën...
Gjithë ditën po punojnë,
gjithë natën po u rrënohet!
10 Shkon një plak-o² aty pari:
— Puna mbarë, o tre vëllazën!

---

1) kështjellë, vend afër
Ulqinit.

2) njeri i ditur, me përvojë

- Të mbarë paç, o plak i gjallë!
 Ku po e shef të mbarën tonë?
 Ne gjith' ditën po punojmë
 15 e gjith' natën na rrënohet.
 Amanet, o plak i gjallë,
 a din gja me na kallzue?
 — Un' e di, por kam gjynah...³
 A jeni të tre t'martuem?
 20 A i keni të tre ju vashat?⁴
 — Po, të tre t'martuem jena
 e të tre vashat i kena;
 na dëfto pra çka me ba,
 si me e ngrehun kët' kala!
 25 — N'daçi drejt ju me punue,...
 në konak⁵ mos bisedoni.
 vashave mos u kallzoni!
 Nesër nadje⁶, t'zbardhmen drita,
 cila vashë t'ju bjerë bukën,
 30 at muronie n'mur t'kalasë.
 E at'herë keni me pa,
 se kalaja vend ka zanë.
 Vaj!⁷ Ai ma i madhi vlla,...
 në konak e bisedoi,
 35 vashës s'vet edhe i kallzoi.
 Ashtu bani i dyti vlla:
 harroi kshellën, që i pat vu,
 plaku i gjallë që i kish dëftue,...
 në konak e bisedoi,
 40 vashës s'vet edhe i kallzoi.
 Por ai ma i vogli e ma i miri,...

3) më vjen keq
 4) gratë
 5) shtëpi

6) në agim-
 7) sa keq!

- në konak s'e bisedoi,
 vashës s'vet nuk i kallzoi.
 Çohen n'nadje herët-o;
 45 gurët po coptohen-e,
 zemrat-o po rrahin-e!
 Thrret nana gjelinat-e⁸:
 — Gjelinë, e madhja gjelinë,
 ustallarët duen bukë,
 50 duen bukë e duen ujë!
 — Besa, nanë, atje s'po vete,
 se kam ndjehun⁹ sot e ligë¹⁰.
 — Gjelinë, e dyta gjelinë,
 ustallarët duen bukë,
 55 duen bukë e duen ujë...
 — Besa, nanë, atje s'po vete,
 sot do t'shkoj n'gjini¹¹ e shkreta.
 — Gjelinë, e treta gjelinë!
 — Lepe¹² nanë, e zoja¹³ nanë,
 60 — Ustallarët duen bukë,
 duen bukë e duen ujë...
 — Besa, nanë, atje po vete,
 por kam djalin t'vogël-o.
 — Nis e shko, gjelina ime,
 65 se ne djalin ta shikojmë
 e s'e lamë të vajtojë.
 Mori bukë e mori ujë, ...
 ra teposhtë nëpër Kazenë,¹⁴
 iu afrue murit t'kalasë.

8) gratë, nuset

9) gdhirë

10) e sëmurë

11) njerëzit e familjes së
 nuses

12) urdhëro!

13) e mirë, e dashur, e
 nderuar

14) Emër i një lagjeje të
 vjetër në të djathtë të
 Bunës (Shkodër)

- 70 Çekiçët po ndalen-e,
zemrat-o s'po rrahin-e,
ftyrat-o po teren-e.¹⁵
Kur e pa i shoqi i saj: ...
— Paska qenë rrezik për ty,
- 75 ne në mur-o me të shti!
— Shëndoshë ju, o kuneti¹⁶!
Nji amanet po ju la:
Kur në mur-o t'më muroni,
syn e djathtë t'ma leni jashtë,
- 80 dorn e djathtë t'ma leni jashtë,
kambn e djathtë t'ma leni jashtë,
gjin' e djathtë t'ma leni jashtë;
se kam lanë djalin të vogël
e kur t'nisi djali gjamën,¹⁷
- 85 me njan' sy ta shikoj,
me njan' dorë ta lëmoj,
me njan' kambë ta lurtoj,¹⁸
me njan' gji ta nërgoj,¹⁹
Gjini im u nguroftë²⁰
- 90 e kalaja u forcoftë! ...

15) zverdhen

16) Në vend të numrit shumë kunetër përdoret emri *kuneti*.

17) vajtimin, të qarët

18) përkëdhel

19) ap të pi, ushqej

20) u bëftë gur!

— *Vini në dukje ç'do të japë rapsodi me mjegullën.*

— *Vini re sa shpejt e me lehtësi e krijon ai peisazhin; gjeni vargjet që e krijojnë atë.*

— *Krahasoni përgjigjet e dy nuseve të para dhe tregoni ç'karakter fshihet pas tyre.*

— *Karakterizoni figurën e nuses së tretë. Ilustroni me vargjet përkatëse botën e saj të brendshme si nënë.*

— *Argumentoni përse ekzistonin në të kaluarën flijimet dhe shpjegoni kotësinë e tyre.*

KËNGA E DHOQINËS

(Hoshtevë — Zagori)

Kjo këngë legjendare është ndër më të njohurat e folklorit tonë. Ajo gjendet në disa variante të përfërta me njëra-tjetrën. Ideja themelore që e përshkon është mbajtja e besës së dhënë. Dhoqina, motra e vetme e nëntë vëllezërve, është martuar larg me këmbënguljen e vëllait të vogël, Kostandinit. Rrjedha e qetë e jetës së kësaj familjeje ndërpritet: njëri pas tjetrit vdesin të gjithë djemtë, nusët dhe fëmijët e tyre. Nëna mbetet e vetme. Ajo kërkon të çmallet me të bijën. Kostandini sa që gjallë i kishte dhënë besën së ëmës se do t'ia sillte vajzën sa herë që ajo ta donte. Për të mbajtur fjalën ai «ngrihet» nga varri, shkon e merr të motrën, ia sjell së ëmës. Po edhe ato nuk e gëzojnë njëra-tjetrën, se pa u takuar akoma «plasën si qelqi me verë». Kjo baladë është e mbushur me elemente fantastike, po ideali i besnikërisë e përshkon nga fillimi në fund. Gjithçka përfundon me fatkeqësi, po mbi fatkeqësitë, vdekjet, këngëtari popullor ka treguar se asgjë nuk duhet ta pengojë njeriun kur është puna për të mbajtur fjalën e dhënë.

Ditën e pashkës në drekë
se ç'u ther një ka në fshat;
vajta e mora një okë¹ mish
dhe e hodha në kusi,

5 me vrap dola në avlli²,

---

1) masë peshe afërsisht
1,5 kg

2) muri rrethues i shtëpisë

- të marr një kërcu të zi,
 Të më shpiket³ një stëhi,⁴
 me vrap m'u hodh në kusi,
 më helmoi djemt' e mi,
 10 nëntë djem e nëntë nuse,
 të nënta me djem në duar.
 Nëntë djepe ç'm'i përmbyste,
 nëntë pajë ç'm'i zhurite,
 nëntë dyfekë ç'm'i shite.
- 15 Kostandin, të ardhhtë gjëma,⁵
 martove Dhoqinën larg,
 larg e larg mërguar,
 tre male kaptuar!
 Ditën e pashkës së madhe,
- 20 Dhoqina na hidhej valle,
 Kostandini u ngrit nga varri,
 rrasa⁶ iu bë kalë,
 balta iu bë shalë,
 vrap e vrap e te Dhoqina:
- 25 — Mirserdhe, o im vëlla!
 Në ke ardhur për të mirë,
 të vishem si gjeraqinë,⁷
 në ke ardhur për të keq,
 të vishem si kallogre.⁸
- 30 — Jo, motër, sikundër je.
 I hipi në vithe kalit.
 Zogjtë udhës thoshin:

3) shfaqet

4) Qenie mitologjike, që u
 bën të këqija të mëdha
 njerëzve. Nganjëherë
 përfityrohet në trajtën
 e gjarprit.

5) lajmi i keq, mandata

6) guri i varrit

7) grua e shpejtë dhe e
 shkathët; këtu: të vi-
 shem bukur

8) grua e mjerë, e veshur
 me të zeza

- Ciliviu, viu, viu,
kush ia bën ia bën vetiu,
35 keni par' e s'keni parë,
shkon një zogëz bishtbardhë,
i vdekuri me të gjallë. —
Vete gjer tek der' e kishës;
— Ik, moj Dhoqinë,
40 se kam punë n'ajodhimë⁹,
se aty e kam shtëpinë.
Vajti gjer tek dera,
çëk, çëk në portë.
— Ç'je ti që kërcet në portë?
45 Mos je bushtër¹⁰ a mos je murtajë,¹¹
a mos je zonja¹² murtajë,
që më hëngre djemt' e mi?
— Hap moj nënë derën,
jam Dhoqin' e vetëm!
50 — Me cin, erdhe, moj Dhoqinë?
— Unë ardhsh me Kostandinë,
— Ç'Kostandin moj t'ardhtë gjëma!
Kostandini i vdekur,
ç'bën tre vjet pa tretur?
55 Një në prak e një në derë,
plasën si qelqe¹³ me verë.

9) një vend i caktuar në kishë

10) grua e ligë

11) sëmundje e rëndë, ngjitetëse dhe epidemike

12) këtu është përdorur për efekt zbutës, për ta marrë me të mirë

13) shishe

— Ç'qëndrim mban nëna plakë përpara fatkeqësive që i kanë ndodhur. Përshkruani gjendjen shpirtërore të saj.

— Ç'elemente fantastike janë përdorur në këtë këngë?

— Gjeni krahasimet e përdorura në këtë baladë.